

Fazekas Boglárka

AZ INTERNETES RAJONGÓI KÖZÖSSÉGEK NYELVHASZNÁLATA. A RAJONGÓI SZÓKÉSZLET

Bevezetés

Az 1990-es évek előtt a rajongók fanklubokba tömörültek, rajongói magazinokat, más néven fanzinokat szerkesztettek, amelyeket postai úton vagy a rajongói találkozókon terjesztettek. Az internet azonban jelentős változásokat hozott a rajongói közösségekbe: hírleveleiket e-mailben kezdték terjeszteni, a fanzinokat felváltották a rajongói oldalak, fórumok, a rajongók szélesebb körben terjeszthették alkotásaikat, valamint a világhálónak köszönhetően olyanok is beléphettek a közösségbe, akik ezt korábban a földrajzi távolságok miatt nem tehették meg.¹ Ma már számtalan nemzetközi közösség létezik, amelyhez a világ minden tájáról csatlakozhatnak rajongók.

Hasonló közösségek tagjaként felfigyeltem arra, hogy létezik egy, a rajongói szubkultúrára jellemző szókészlet, amelyet egy *Star Trek*-rajongó ugyanúgy megért és használhat, mint az, aki inkább a kosztümös drámákat részesíti előnyben. Mivel ezek nemzetközi közösségek, a tagok általában angolul kommunikálnak egymással, így az angol lett a rajongói szleng bázisnyelve.²

---

1 Wiatrowski, Myc: *The Dynamics of Fandom: Exploring Fan Communities in Online Spaces*. Kézirat. 2012. http://www.academia.edu/491940/The_Dynamics_of_Fandom_Exploring_Fan_Communities_in_Online_Spaces [2015. 01. 04.]

2 Ezért a dolgozatban bemutatott példák nagy része angol nyelvű, azonban ezeknek a fordítását nem adom meg, mert az itt szereplő kifejezések közül nem mindegyiknek létezik

Jelen dolgozatomban ennek a szókészletnek néhány elemét fogom bemutatni egy szószemantikai vizsgálaton keresztül, funkcionális pragmatikai keretbe ágyazva. Ehhez a szókészletnek olyan elemeit választottam ki, amelyek meghatározók a média-rajongói közösségek³ és az ő tevékenységeik szempontjából, ám függetlenek a rajongás tárgyától, tehát bármely hasonló közösségben megérthetik és használhatják ezeket, ellentétben azokkal a kifejezésekkel, amelyeket például csak a *Harry Potter*-rajongók értenek meg. A kutatásom célja, hogy nyelvészeti aspektusból közelítsem meg a rajongói közösségeket, ugyanis erre a szakirodalomban eddig még nem igazán volt példa, emellett pedig szeretnék egy kis betekintést adni a rajongók világába.

Elméleti háttér

Mindenekelőtt szükséges tisztázni, mit értünk szleng alatt. A szlengnek számos meghatározása létezik: vannak, akik szerint tolvajnyelv, mások barátok közötti, fesztelen, bizalmas nyelvhasználatként definiálják, megint mások a diáknyelvvvel azonosítják vagy kreatív beszélők rövid életű, változékony produktumainak tartják, esetleg zárt csoportok nyelvének, illetve olyan nyelvnek, amelyet a beszélők az adott csoportba való tartozásuk kifejezésére használnak.⁴ Kis Tamás szerint a szleng tekinthető szó-és kifejezőkészletnek, illetve sajátos nyelvhasználati-stilisztikai formának.⁵ Jelen dolgozatban én szó-és kifejezőkészlet értelemben fogom használni.

Kis a szlengeket nyelvi részrendszereknek tekinti, amelyeknek ezál-

---

magyar megfelelője, a szó szerinti fordítás pedig – szlengről lévén szó –, nem mindig adná vissza az eredeti jelentést.

3 Média-rajongói közösségek: A különböző, szorosabb értelemben vett szövegek – tudományos – fantasztikus és fantasy-irodalom, képregények, filmek, televíziós sorozatok, stb. – fogyasztása, értelmezése köré szerveződő csoportok. Lásd: Kacsuk Zoltán: Superman, Kirk kapitány és Songoku. Rajongói értelmező közösségek. In: *Laikus olvasók? A nem-professzionális olvasás lehetőségei*. Ed. Lóránd Zsófia et al., 221-227. Budapest 2005. A továbbiakban az ilyen típusú közösségeket nevezem rajongói közösségeknek.

4 vö. Kövecses Zoltán: Az amerikai szleng. In: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Ed. Kis Tamás. Debrecen 1997: 5.

5 Kis Tamás: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Ed. Kis Tamás. Debrecen 1997: 244.

tal szüksége van egy hordozóra: ez lesz a szleng bázisnyelve.⁶ Ez bármelyik nyelvváltozat lehet, ha ahhoz egy adott helyzetben valamilyen csoportnyelv kapcsolódik,⁷ jelen esetben ez a bázisnyelv az angol. A bázisnyelv meghatározó szerepet tölt be a szleng használatában, minek következtében a szlengnek nincs önálló nyelvtana, eltérései leginkább bizonyos mennyiségi mutatókkal, például egyes képzők, szóalkotási módok gyakoriságával, jellegzetes mondatfűzési formák kedvelésével jellemezhetők.⁸

A dolgozatban bemutatott vizsgálatot funkcionális kognitív pragmatikai keretbe ágyazva végeztem. A funkcionális kognitív pragmatika a nyelvi megismerés kettős megalapozottságán alapuló irányzat. A nyelvi megismerés alapjai a fiziológiai és diszkurzív megismerés. Az ember a saját testéből kiindulva megtapasztalja a körülötte lévő világot, és az így tapasztaltakat képes mások számára is hozzáférhetővé tenni.⁹ A nyelvi megismerés fiziológiai alapjainak két alapvető mentális művelete a percepció és a reprezentáció. A percepció az észlelés műveletét jelenti, amelynek során érzékszerveink segítségével észleljük a világ dolgait, tapasztalatokat szerzünk róluk. Ezeket a tapasztalatokat feldolgozzuk, és strukturált, értelmezett formában elraktározzuk az elménkben – ezt jelenti a reprezentáció, amely történhet absztrakció, sematizáció vagy kategorizáció alapján.¹⁰ A nyelvi megismerés diszkurzív megalapozottságát pedig az adja, hogy a világ fiziológiai megtapasztalása beágyazódik abba a szociokulturális praxisba, amelyet az emberek közös, társas tevékenysége alakít ki. Ennek következtében az emberek az egymással folytatott diskurzusok során képesek a világról szerzett tapasztalataikat mások számára hozzáférhetővé tenni, azokon megosztolni, és e közös cselekvések révén egyéb cselekvéseiket összehangolni.¹¹

Ezzel összefüggésben a funkcionális kognitív pragmatika a jelentést dinamikus folyamatként értelmezi; olyan interszjektív aktusként, amely a figyelemirányítás triadikus viszonyrendszerével jellemezhető: valaki vala-

6 Kis Tamás: A magyar katonai szleng. In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény*. Ed. A. Jászó Anna, Bódi Zoltán. Budapest 2002: 108.

7 Kis 1997: 244.

8 Kis 2002: 108.

9 Tátrai Szilárd: *Bevezetés a pragmatikába*. Budapest 2011: 205.

10 Tátrai 2011: 27.

11 uo. 29., 205.

kinek valamire ráirányítja a figyelmét. Az interszubjektív figyelemirányítás során alkalmazásba vett nyelvi szimbólumok a dolgok vagy események megfigyelésének és megértésének egy adott perspektíváját is magukban foglalják. Emellett meg kell még említeni, hogy az emberek a nyelvi szimbólumok segítségével nemcsak mások számára hozzáférhető világreprezentációkat hoznak létre, hanem személyközi viszonyaikat is alakítják.¹²

Mindez a diskurzus során történik. A diskurzus olyan beszéd folyamat, melynek résztvevői egy közös figyelmi jelenet keretében nyelvi szimbólumok segítségével megosztóznak a világgal kapcsolatos tapasztalataikon, összehangolják a közös cselekvéseiket, mindeközben pedig személyközi kapcsolataikat is bonyolítják egymással. A közös figyelmi jelenet egy olyan interszubjektív emberi tevékenység, amelyben lehetővé válik a másik figyelmének ráirányítása a világ dolgaira, eseményeire, azaz a referenciális jelenetre.¹³

A referenciális jelenet az a nyelvi szimbólumok által mások számára is hozzáférhetővé tett jelenet, amelyre a közös figyelmi jelenet résztvevőinek a figyelme irányul. A közös figyelmi jelenet a diskurzusvilág része, amely pedig azt az interszubjektív viszonyrendszert jelöli, amelyben a dinamikus jelentésképzés létrejön. A diskurzusvilág a közös figyelmi jelenet mellett magában foglalja még az alkalmazásba vett nyelvi szimbólumokat, az ezek segítségével megfigyelhetővé tett referenciális jelenetet, valamint a köztük lévő viszonyokat.¹⁴

A diskurzusok megnyilatkozásokból állnak, amelyek olyan figyelemirányítási események vagy beszédesemények, amelyben a közös figyelmi jelenet megnyilatkozóként fellépő résztvevője a maga kontextusfüggő perspektívájából reprezentálódó folyamatos közlésével a másik résztvevő(k) mentális irányultságát befolyásolja.¹⁵ A megnyilatkozás lehet egyszavas, de állhat akár több százezer szóból is.

A megnyilatkozások létrejöhetnek közvetlen, illetve közvetett interakció során. Közvetlen interakció esetén a megnyilatkozó és a befogadó prototipikusan ugyanabban a fizikai térben helyezkednek el, ugyanabban az időben,

---

12 uo.: 205.

13 uo.: 209., 212.

14 uo.: 31.

15 uo.: 212.

ezzel szemben a közvetett interakciónál a megnyilatkozó és a befogadó nincsenek egy térben, a megnyilatkozás pedig általában csak később jut el a befogadóhoz. Közvetlen megnyilatkozás lehet például egy mindennapi társalgás részlete, közvetett pedig egy levél vagy egy regény.¹⁶ Mivel a diskurzus résztvevői ugyanakkor, ugyanabban a térben tartózkodnak, a közvetlen interakció során a befogadó szinte azonnal reagálhat a megnyilatkozásra, amely nem lehetséges közvetett interakció esetén. Azonban ez nem jelenti azt, hogy a befogadó egyáltalán nem reagálhat a másik résztvevő megnyilatkozására. A befogadó ilyen esetekben is reagálhat és létrehozhat hasonló megnyilatkozásokat, például ha valaki egy tudományos monográfiáról recenziót ír. Ám ekkor indokolt újabb figyelmi jelenet létrehozásáról beszélni, hiszen a közvetett interakcióban megjelenő megnyilatkozások szöveggént nagyobb önállósággal rendelkeznek, mint a közvetlen interakciós társalgások fordulói.¹⁷

A megnyilatkozásokat nem csupán önmagukban vizsgálhatjuk, hiszen állhatnak megnyilatkozásláncként vagy megnyilatkozásegyüttesként is. A megnyilatkozáslánc egymást feltételező, szoros dialogikus viszonyt mutató, kezdeményezés-reagálás szerkezettel jellemezhető megnyilatkozások sorozata, amely írásbeli is lehet, például egy levelezés vagy akár egy internetes fórum egy topikja. A megnyilatkozásegyüttest tematikus vagy más szempontból egymás mellé helyezett megnyilatkozások alkotják. Ilyen lehet például egy tudományos folyóirat egy adott száma, egy többszerzős tanulmánykötet, de akár egy napló vagy egy blog is.¹⁸

A diskurzusoknak különböző tipikus megjelenési módjai vannak, ezeket protodiskurzusoknak nevezzük. Kétféle létezik: a prototipikus társalgás és a prototipikus szöveg. Prototipikus társalgások például a mindennapi beszédhelyzetek, prototipikus szövegek pedig egyebek között a jogi, egyházi vagy irodalmi szövegek.¹⁹

A prototipikus társalgásokra jellemző a résztvevői szerepek cserélődése, a közvetlen interakció, a szóbeliség és a spontaneitás, ezáltal a kisebb mértékű pragmatikai tudatosság. Az ehhez a protodiskurzushoz kapcsolódó műfa-

16 Tátrai 2011: 56.

17 uo.: 72-73.

18 uo.: 73-74.

19 uo.: 74.

ji korlátok viszonylag rögzítetlenek. A prototipikus társalgás emellett dialogikus interakció, hiszen legalább két különböző résztvevői kiindulópontból reprezentálódó megnyilatkozásból áll.²⁰

Ezzel szemben a prototipikus szövegekre a közvetett interakció, vagyis a szemtől szembeni kommunikáció hiánya jellemző, valamint az írásbeliség, a tervezett megformálás és a nagyobb mértékű pragmatikai tudatosság. Emellett a prototipikus szövegeknél a műfaji elvárások is jobban rögzítettek. Ez a protodiskurzus tipikusan monologikus, hiszen csak az egyik résztvevő egyetlen megnyilatkozása játszik szerepet, azonban ez nem jelenti a befogadó passzivitását, hiszen ő később a saját nézőpontjából reprezentálódó megnyilatkozással nyelviileg is reagálhat a szövegre, amelyet befogadott. Ennélfogva a monologikusság valójában virtuális dialogikusság. Ám a befogadó szövegekre adott nyelvi reakciója már egy új figyelmi jelenetet nyit meg.²¹ Ez azzal magyarázható, hogy a szövegek megalkotása és befogadása viszonylagosan független a társadalmi és pszichológiai környezetüktől, hiszen a résztvevőknek nincs személyes kapcsolata. Ezért a megnyilatkozóknak oly módon kell közölhetővé tennie a mondandóját, hogy azt bárki, aki képes és hajlandó rá, bármikor és bárhol megérthesse. Vannak azonban olyan szövegek is, amelyek, bár közvetett interakció során jönnek létre, jobban kötődnek a társalgásokhoz, hiszen azokat mintegy helyettesítik. Ilyenek például a feljegyzések vagy egy levelezés.²²

Vajon ezek közül a protodiskurzusok közül melyikbe tartoznak a számítógép közvetítette diskurzusok? A számítógép közvetítette kommunikáció, vagy CMC (*Computer-mediated communication*) interaktív diskurzusai, például a chat, a fórum, a *tweet* vagy a blog általában írott nyelvi megnyilatkozásokból épülnek fel, az interakció térbeli, és részben időbeli közvetettsége jellemzi őket. Ugyanakkor ezek a diskurzusok gyakran dialogikusak, jellemző rájuk a megnyilatkozások létrehozásának spontaneitása, valamint a műfaji elvárások kisebb mértékű kodifikációja.²³ Tehát azt látjuk, hogy a számítógép közvetítette kommunikáció diskurzusaira részben a prototipi-

20 Tátrai 2011: 76.

21 uo.: 75.

22 uo.: 77-78.

23 Petykó Márton: Az írott beszélt nyelvtől a spontán nyelv felé. *Első Század* 11 (2012/3): 147.

kus szöveg (az interakció közvetettsége, írásbeliség), részben pedig a prototipikus társalgás (dialogikusság, spontaneitás, kisebb mértékű műfaji kodifikáció) tulajdonságai jellemzők. Ebből következtethetünk arra, amit már Petykó Márton is megállapított, hogy kialakulóban van egy új protodiskurzus, amely a számítógép közvetítette kommunikáció diskurzusaihoz köthető. Ennek leírására ő a spontán írott nyelv, illetve a tervezett írott nyelv terminusokat vezette be.²⁴

A spontán írott nyelv „azoknak az írott megnyilatkozásoknak a nyelvhasználati módját jelöli, amelynek a produkciója során a tervezés a kivitelezéssel párhuzamosan, rövid idő alatt, a megnyilatkozó számára pragmatikailag nem tudatos módon megy végbe. Terjedelmük rövid, vagyis a résztvevők számára tagolatlan fizikai egységként értelmezhetők, valamint esetükben kisebb a nyelvi kidolgozottság és ezzel azonos mértékben a diskurzusvilág kialakításához történő hozzájárulás mértéke.”²⁵ A spontán írott nyelv nemcsak számítógép közvetítette diskurzusokra jellemző, ugyanis ilyen típusú megnyilatkozás például egy kézzel írt jegyzet vagy egy feljegyzés is.²⁶

A tervezett írott nyelv pedig „azokra az írott megnyilatkozásokra vonatkozik, amelyek tervezése és kivitelezése egyaránt hosszabb időt vesz igénybe, a tervezésnek van a kivitelezést időben megelőző szakasza, valamint a megnyilatkozó számára pragmatikailag tudatos, a kivitelezéstől elkülöníthető mentális műveletként valósul meg.”²⁷ Az ilyen típusú megnyilatkozásokra jellemző, a nagyobb terjedelem, ezért részekre osztott – bekezdésekből álló – fizikai egységekként dolgozhatók fel. Emellett esetükben nagyobb a nyelvi kidolgozottság és a diskurzusvilág kialakításához történő hozzájárulás mértéke. Prototipikus tervezett írott nyelvi megnyilatkozás például egy tanulmány, spontán írott nyelvi pedig lehet egy chates párbeszéd egy fordulója.²⁸

A számítógép közvetítette kommunikációs diskurzusokra jellemző a spontán írott megnyilatkozások megjelenése, azonban diskurzustípusonként eltérések vannak: a chaten például minden megnyilatkozás spontán írottnak tekinthető, míg egy blogon inkább tervezett megnyilatkozásokat

24 vö. Petykó 2012: 147.

25 uo.: 157.

26 uo.: 158.

27 uo.: 157.

28 uo.: 158.

találunk. Ezért a spontán írott nyelv és a tervezett írott nyelv értelmezési tartománya nem a teljes diskurzus, hanem annak csak bizonyos megnyilatkozásai, ezáltal kifejezhető azon számítógép közvetítette diskurzustípusok nyelvhasználatának heterogenitása, amelyek spontán írott, tervezett írott, illetve esetenként spontán beszélt vagy tervezett beszélt nyelvi megnyilatkozásokat tartalmaznak.²⁹

A rajongók és tevékenységük

Az alábbiakban röviden bemutatnám a rajongókat és az ő tevékenységüket. Ehhez Kacsuk Zoltán, Roberta Pearson, illetve Myc Wiatrowski rajongói közösségekről szóló tanulmányait vettem alapul.

Kacsuk a következőképpen határozza meg a rajongó fogalmát: „A rajongó, vagy fan az, aki valamilyen fiktív társadalmi mércéhez képest túlzott mértékű energiát, érzelmet fordít valamilyen témára vagy tevékenységre.”³⁰ A rajongás tárgyát gyakran a saját személyisége részének tekinti, és társadalmi kapcsolatokat épít rá azáltal, hogy bekerül egy rajongói közösségbe.³¹

Azonban minden rajongói közösség más, attól függően például, hogy mi a rajongás tárgya, vagy hogy milyen felületen jött létre.³² Jelen dolgozat a média-rajongói közösségek nyelvhasználatával és tevékenységeivel foglalkozik. A média-rajongói közösségek a különböző, szorosabb értelemben vett szövegek, úgymint tudományos-fantasztikus és fantasy irodalom, képregények filmek, televíziós sorozatok, stb. fogyasztása, értelmezése köré szerveződő csoportok.³³ A továbbiakban ezeket a közösségeket nevezem rajongói közösségeknek. Kacsuk kiemeli a rajongók igényét befogadási élményeik, értelmezéseik megosztására. A rajongói közösségeket értelmező közösségeknek nevezi, Stanley Fish nyomán.

29 Petykó 2012: 58.

30 Kacsuk 2005: 223.

31 Pearson, Roberta: *Bachies, Bardies, Trekkies and Sherlockians*. In: *Fandom. Identities and Communities in a Mediated World*. Ed. Jonathan Gray – Cornel Sandvoss – C. Lee Harrington. New York 2007: 102.

32 Hellekson, Karen – Kristina Busse: Introduction. *A Work In Progress*. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson – Kristina Busse Jefferson N.C. 2006: 6.

33 Kacsuk 2005: 223.

Fish nem definiálja az értelmező közösséget, ehelyett egy anekdotán keresztül mutatja be működését. Azt írja, hogy a megértés egy olyan folyamat, amelynek során egyszerre történik meg a kontextus (itt: beszédhelyzet) azonosítása és a jelentésadás, ugyanis „az, hogy helyzetben vagyunk, annyi, hogy már jelentésnek látjuk a szavakat.”³⁴ Ez a két tevékenység pedig nyilvános és alkotó normáktól függ, amelyek nem a nyelvbe ágyazódnak bele, hanem „olyan intézményes szerkezetekben rejlenek, amelyekben belül az ember úgy hallja meg a megnyilatkozásokat, mint amelyek már bizonyos feltételezett szándékokkal és célokkal összefüggésben szerveződtek meg.”³⁵ Ezeket az intézményes szerkezeteket alkotja, amelyek nem egyén-specifikusak(sic!), hanem közösségek és konvencionálisak.³⁶

Ennek alapján állítja Kacsuk, hogy minden olvasási aktus egyben értelmezés is, vagyis az olvasók hozzák létre a szöveget az értelmezéssel együtt. Ez az értelmezés történhet saját, véletlenszerű ötleteik alapján valamint, annak az értelmező közösségnek a szabályai, előfeltevései mentén, amelynek maguk is tagjai.³⁷

Myc Wiatrowski a rajongói közösségeket olyan csoportoknak nevezi, akik nagy mennyiségben fogyasztanak egy (vagy több) szöveget (ebben az értelemben szövegnek tekinthető egy film vagy egy televíziós sorozat is), amely(ek) alapján aztán újabb szövegeket hoznak létre, a saját és a csoport igényeinek megfelelően.³⁸

A rajongói közösségeknek, ahogy arra Kacsuk is rámutatott, megvannak a maguk olvasási, értelmezési gyakorlatai. Ilyen például az újraolvasás és aprólékos szövegelemzés, amelynek során a legapróbb részletekből is igyekeznek új információkat kinyerni, vagy az intertextualitás, azaz más szövegek beemelése az értelmezésbe. Ezek lehetnek az adott szerző további munkái, egy szereplő egyéb kalandjai, vagy akár a műfajon belüli másik alkotás. Általános értelmezési gyakorlat még a szövegen túli információk felhasználása, például irodalmi művek esetén a keletkezés, filmeknél, sorozatoknál a gyár-

34 Fish, Stanley: Van szöveg ezen az órán? (ford. Kálmán C. György) In: *Testes könyv I.* Ed. Kiss Attila – Kovács Sándor – Odorics Ferenc. Szeged 1996: 275.

35 uo.: 269.

36 vö. uo.: 282.

37 Kacsuk 2005: 224.

38 Wiatrowski 2012.

tás körülményei, a DVD-k audiokommentárjai, a színészek életútja, interjúk, tudományos – fantasztikus művek esetén technikai, fantasy műveknél mitológiai háttér, mesék, stb. az értelmezésbe való bekapcsolása.³⁹

Fontos olvasási gyakorlat a közösségi jelentésalkotás: a különböző értelmezések megosztása, megbeszélése vagy a kánonalkotás, vagyis a legfontosabb művek kijelölése, amelyek aztán a továbbiak befogadásának mércéjét és alapját képezik. Továbbá az alkotó/befogadó kettősség kikezdése, hiszen a rajongók sokszor kiegészítik, átírják kedvenc műveiket.⁴⁰ Tulajdonképpen kölcsönveszik a befogadott művet – vagy más szóval az alapszöveget (*base text*) –, vagy annak egyes részleteit, amely alapján új kulturális termékeket hoznak létre.⁴¹ Az itt felsorolt értelmezési stratégiák közül több is megjelenik a rajongói szlengben.

Anyag és módszer

A vizsgálatához a rajongói szókészlet olyan elemeit választottam ki, amelyek meghatározóak a rajongói közösségek és tevékenységeik szempontjából, illetve amelyek nem egy-egy közösséghez kötődnek, hanem a média-rajongói kollektíván belül általánosak, vagyis bármilyen rajongó megértheti és használhatja azokat. Ezeknek leírtam a jelentését, és példákkal mutattam be, hogyan használják ezeket. A definíciókat a szakirodalomra és különböző papír alapú, illetve internetes szótárakra, valamint a Tumblr online felületen, illetve fórumokon végzett korpuszalapú vizsgálat eredményeire támaszkodva adom meg, a példákat pedig a vizsgált korpusz elemeiből állítottam össze.

A Tumblr egy mikroblog írására alkalmas weboldal, amelyen szövegeket, képeket, videókat, linkeket, idézeteket, csevegéseket és hangfelvételeket lehet megosztani. A felhasználók saját blogot vezethetnek, illetve követhetik más felhasználók blogbejegyzéseit.⁴² A weboldal 2007 februárja óta működik, David Karp alapította, jelenleg 13 nyelven⁴³ elérhető, és 240,4 millió

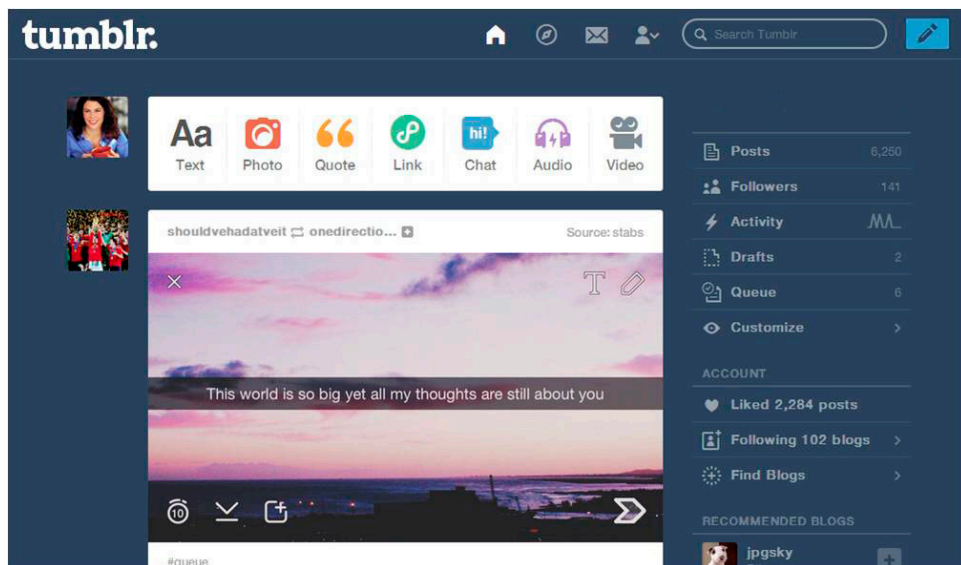
39 Kacsuk 2005: 226.

40 uo.

41 Wiatrowski 2012

42 *Netszótár*. Ed. Veszelszki Ágnes. Budapest 2012: 336-337.

43 A Tumblr elérhető angolul, németül, franciául, olaszul, kínaiul, törökül, spanyolul, hollandul, oroszul, lengyelül, portugálul (az európai és brazil nyelvváltozatban is; ezeket a Tumblr-ön két külön nyelvnek számítják), valamint koreaiul. (Tumblr 2015.)

1. ábra: A *dashboard*, azaz a Tumblr felhasználói felülete

blog található rajta.⁴⁴

A Tumblr felhasználói felületét *dashboard*nak, vagyis műszerfalnak nevezik, hiszen itt található minden fontos elem, amelyre a felhasználónak szüksége van. Központi eleme a hírfolyam: a követett blogok bejegyzései láthatók rajta, fordított kronológiai sorrendben. A felhasználók ezeket lájkolhatják vagy megoszthatják a saját blogjukon. Az így megosztott bejegyzések a *reblogok*, amelyeket a felhasználók ugyanúgy tudnak szerkeszteni, mint a saját bejegyzéseiket, amelyeket szintén a *dashboard*on keresztül tehetnek közzé. Itt meg kell jegyezni, hogy a különböző típusú bejegyzésekhez (szöveg, kép, link, videó, csevegés, hang, idézet) külön szerkesztői felület tartozik. A *dashboard*ról érhetők el továbbá az üzenetek, a legutóbbi tevékenységek, valamint a követett és a blogot követő felhasználók listája. Emellett innen férhetnek hozzá ahhoz a modulhoz, amelyben a blogjuk kinézetét szerkeszthetik, ugyanis ezek a blogok önmagukban is elérhetők az URL-címük beírásával. A Tumblr-ön szerkesztett oldalak bárki számára hozzáférhetők, azonban a bejegyzéseket lájkolni és megosztani csak a regisztrált felhasználók tudják.

44 Tumblr 2015. <https://www.tumblr.com/about> [2015. 06. 11.]

A Tumblr-ön található blogok, hasonlóan más számítógépes kommunikáció közvetítette (azaz CMC) diskurzusokhoz, nem tartozik bele sem a prototipikus társalgás, sem pedig a prototipikus szöveg kategóriájába, hiszen bár az a felületen létrejövő diskurzus közvetett interakciójú, általában írásbeli, mint a prototipikus szövegek, kisebb mértékű műfaji kodifikáció jellemzi őket, valamint gyakran spontának és dialogikusak, ezen tulajdonságok pedig a prototipikus társalgás sajátjai. Petykó Márton tanulmányában a számítógépes kommunikáció közvetítette diskurzusokat a spontán írott nyelv és a tervezett írott nyelv terminusok segítségével írta le, amelyeknek értelmezési tartománya sosem a teljes diskurzus, hanem mindig az a megnyilatkozás, amelyet éppen vizsgálunk.⁴⁵

A blogbejegyzések többnyire monologikus, tervezett írott nyelven létrehozott megnyilatkozások, míg az ezekre érkező kommentekre pedig a dialogikusság jellemző, nyelvhasználat tekintetében pedig mind a spontán mind a tervezett írott nyelv.⁴⁶ A Tumblr-ön található blogbejegyzések azonban, a *reblog*oknak köszönhetően, gyakran dialogikusak.

Kutatásom során személyes rajongói blogokat vizsgáltam. A személyes blogok, más néven énblogok tematikailag egy személy életeseeményeinek, véleményeinek, érzéseinek bemutatására épül, a rajongói blog pedig egy nem hivatalos forrás, amely például egy hírességről, könyvről, televíziós sorozatról, stb. közöl képeket, információkat, véleményeket.⁴⁷ A személyes blognak általában egy szerkesztője van, míg a rajongói blogokat gyakran több felhasználó kezeli. A személyes rajongói blog a két típus keveréke, ugyanis egy felhasználó szerkeszti, akinek bizonyos életeseeményei, érzései, stb. megjelennek a blogon, ám ezek mellett központi szerepben vannak azok a személyek és dolgok, akikért és amelyekért a felhasználó rajong, és gyakran oszt meg róluk szóló információkat, képeket, videókat a blogján.

45 Petykó 2012: 158.

46 vö. Domonkosi Ágnes: Önstilizáció, stílusstratégia, átértékelődő stílusminták. Egy személyes blog főbb stilisztikai sajátosságai. In: *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Ed. Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor. Budapest 2012: 192., Petykó 2012: 168.

47 vö. Domonkosi 2012: 193.

A korpusz kezdetben 10 személyes rajongói blog⁴⁸ bemutatkozó szövegéből, valamint 200 szöveges bejegyzéséből állt, mely blogokból ötöt angol anyanyelvű, ötöt pedig nem angol anyanyelvű felhasználók szerkesztettek. A kiválasztásnál a következő szempontokat vettem figyelembe: legyen személyes rajongói blog, legyen bemutatkozó szövege, illetve a szerkesztője vagy legyen angol anyanyelvű, vagy legyen bármilyen anyanyelvű az angol és a magyar kivételével.

A kutatás során a blogok bemutatkozó szövegét, valamint első 200 szöveges bejegyzését vizsgáltam, 2014. április 18-tól számított, fordított kronológiai sorrendben. Nem tettem különbséget a saját bejegyzések és a reblogok között, ugyanis a felhasználók általában felcímkézik a bejegyzéseiket, ez pedig arra enged következtetni, hogy ismerik azok tartalmát, ezáltal a vizsgált szavakat is.

A dolgozatban szereplő példákat olyan helyesírással és formában adom meg, ahogyan a vizsgált felületeken megtalálhatók, egyedül a sortöréseken változtattam. A szögletes zárójeles megjegyzések minden esetben tőlem származnak, a félkövér kiemelések is, azokat kivéve, amelyek már az eredeti bejegyzésben is szerepeltek. Azoknál a példánál aláhúzást használtam a kiemeléshez.

A rajongói szleng

A rajongói szleng egy olyan szókészlet, amely a rajongói közösségekhez és az ő tevékenységeikhez kapcsolódó szavakat, kifejezéseket foglalja magában. Az alábbiakban bemutatott példákból láthatjuk majd, hogy ez a szókészlet tulajdonképpen egy szakszleng, vagyis egy foglalkozás, hobbi, érdeklődés alapján tömörülő csoportokban kialakuló szlengtípus, amely szorosan kapcsolódik az adott szakma vagy érdeklődési kör szaknyelvéhez. A szaknyelv megnevezi azokat a fogalmakat, amelyek egy adott szakma gyakorlásához szükségesek, ám nincsenek meg a bázisnyelvben.⁴⁹ A rajongásnak azonban nincsen szaknyelve, így a rajongói szleng nevezi meg a rajongói tevékenység-

---

48 A vizsgált blogok: <http://alfrescotree.tumblr.com>, <http://geronimo-sherlock.tumblr.com>, <http://jackiecello23.tumblr.com>, <http://kinnabaris.tumblr.com>, <http://luzan.tumblr.com>, <http://oathkeepsr.tumblr.com>, <http://raynelove.tumblr.com>, <http://kingmakings.tumblr.com>, <http://yellowdelaney.tumblr.com>, <http://yungarnet.tumblr.com>

49 Kis 2002: 107-110.

geket, értelmezési gyakorlatokat, mint például a kánonalkotás vagy a különböző párosok támogatása, így tulajdonképpen a rajongói szaknyelv a szlengen belül konstruálódik meg. Elemei a szaknyelvi kifejezésekkel ellentétben gyakran jönnek létre szókeletkezéssel, emellett jellemző rájuk a játékosság, a tréfás hangulat, amely szintén a szleng tulajdonságai közé tartozik.⁵⁰

Az alábbi alfejezetekben eme rajongói szó- és kifejezőkészlet néhány elemét fogom bemutatni, a teljesség igénye nélkül. A rajongói szleng nem új keletű jelenség: az 1970-es, 80-as években a *Star Trek* című tudományos fantasztikus sorozat rajongói is rendelkeztek hasonlóval, amely olyan elemeket tartalmazott, mint például a *5th generation fan* („ötödik generációs rajongó”), amely a közösségbe újonnan bekapcsolódott rajongókat jelölte, vagy a *BNF* mozaikszó, amely a *Big Name Fan* („nagy nevű rajongó”) rövidítése. Ez a *Star Trek*-rajongó hírességeket jelölte.⁵¹

A továbbiakban eme rajongói szó-és kifejezőkészlet néhány elemét mutatom be, a teljesség igénye nélkül. Ezek a szavak, kifejezések a médiarajongói közösségekben általánosnak tekinthetők, vagyis egy *Trónok harca*-rajongó ugyanúgy tudja ezeket használni, mint egy *Sherlock* vagy egy *Harry Potter*-rajongó.

A rajongói szókészlet egyik legfontosabb kifejezése a **fandom**. Ez a főnév a rajongói kollektívát jelöli, vagyis a teljes rajongói közösséget, a rajongás tárgyától függetlenül.⁵² Karen Hellekson és Christina Busse kollektív entitásnak is nevezi a fandomot, amely közösségként hoz létre jelentéseket.⁵³

(1) *Ohana means family and family means fandom*. (kinnabaris)

Az (1) példában is a rajongói kollektíva jelenik meg, és emellett megfigyelhető még a rajongók közötti kötődés, ugyanis ezekben a közösségekben a tagok között személyes kapcsolat is kialakul, amelyeket sokszor erős érzelmi kötődés is jellemez.⁵⁴ Ez az érzelmi kötődés azonban nem csupán egy személy felé irányulhat, hanem az egész közösség felé is. Ennélfogva a *fandomot*

50 uo.: 109.

51 *Flappers 2 Rappers. American Youth Slang*. Ed. Tom Dalzell. Springfield 1996: 174.

52 vö. *Webster's New World Large Print Dictionary*. Ed: Michael E Agnes. Cleveland 2004.

53 Hellekson – Busse 2006: 6.

54 Baym, Nancy K: *The New Shape of Online Community: The Example of Swedish Independent Music Fandom*. 2007.

gyakran állítják párhuzamba vagy azonosítják a családdal, ahogy az a fenti példában is látható.

(2) *every single **fandom** has that one character that can be paired up with basically everyone else and still be plausible* (kinnabaris)

Ezen kívül a *fandom* a rajongás tárgyát is jelölheti, amint az a (2) példában is látható, amelyben ez áll: minden *fandom*ban van egy szereplő, akit akárkivel összepárosíthatnak, hihető lesz. Itt a *character* 'szereplő' jelzi, hogy a *fandom* nem a közösségre utal, hiszen a közösségnek tagjai vannak (*members*), szereplői pedig a könyveknek, sorozatoknak, stb.

(3) *My main **fandoms** at the moment are Supernatural, Glee, Team Starkid, Doctor Who, Sherlock, Harry Potter and Once Upon A Time - but I also post stuff about other shows, movies and actors.* (raynelove)

Vannak olyan esetek, amikor a *fandom* egyszerre jelöli a rajongás tárgyát és a köré szerveződő közösséget. Ez jelenik meg a (3) példában, amelyben a felhasználó felsorolja, mely *fandom*okhoz tartozik. Ebből a példából kitűnik, hogy a *fandom* nem egy összefüggő dolog, hiszen egy rajongó egyszerre több közösségnek is lehet a tagja, és mindegyik *fandom* más, attól függően például, hogy mi a rajongás tárgya, vagy hogy milyen felületen jön létre a közösség.⁵⁵ Ezekhez a közösségekhez azonban a rajongó nem azonos mértékben kötődik – ezt igazolja a fenti példában szereplő „*main*” (itt: fő) szó használata. Az „*at the moment*” időhatározó pedig arra utal, hogy a *fandom*-hoz tartozás nem egy stabil állapot; az, hogy valaki éppen miért rajong, folyamatosan változik.

(4) *Can I still be considered a part of the **Star Trek fandom** even though I've only seen the new movies?* (kinnabaris)

(5) *people who think the **modern bbc sherlock fandom** is crazy no you dont understand sherlock holmes fans have always been crazy* (kinnabaris)

55 vö. Hellekson – Busse 2006: 6.

(6) *Dear rest of Game of Thrones fandom, the **Jaime Lannister** fandom is hurting right now.* (oathkeepers)

Mivel számtalan *fandom* létezik, ki kell jelölni, éppen melyikről van szó. Ilyen esetekben a rajongás tárgyát (pl. egy sorozat címét) teszik a szó elé jelzős szerkezetet alkotva, ahogy az a fenti példákban is látható. A (4-5) példákban a sorozatok címe (*Sherlock*, *Star Trek*) szerepel, míg az (6)-ban az egyik szereplő neve jelenik meg kijelölő jelzőként (Jaime Lannister *A tűz és jég dala*-regényekből és a *Trónok harca* című sorozatból). A rajongóknál ugyanis gyakori jelenség, hogy egy közösségen belül a tagok több kisebb közösségbe tömörülnek, attól függően például, hogy ki a kedvenc szereplőjük, kedvenc párosuk, stb.

A rajongói közösségekben a hivatalos értelmezések összességét **canon**-nak nevezik. Ide tartoznak azon források, illetve olvasatok, amelyek az alapszövegnek, vagyis a rajongás tárgyának előállítótól származnak.⁵⁶ Ez például lehet egy könyv, a belőle készült film vagy sorozat, de akár egy epizód audiokommentárja vagy egy interjú a szerzővel, rendezővel, stb.⁵⁷ Tulajdonképpen ez a hivatalos kánon. Azért tekinthető hivatalosnak, mert elemei az alapszöveg alkotóitól származnak, ennél fogva hiteles forrásnak tekinthetők. A *canon* szót általában akkor használják, ha egy értelmezést úgy akarnak igazolni, hogy annak kanonikusságát hangsúlyozzák, amint azt a (7-8) példák mutatják:

(7) *Not only their[Arthur and Guinevere's] romance is **canon** and legendary, but the way they are portrayed in Merlin makes them the best romance of all the time.* (luzan)

(8) *Jaime and Brienne are **canon**.* (yellowdelaney)

Korábban már említettem, hogy a rajongói értelmezési stratégiák egyike a kánonalkotás. Ezt igazolja a **headcanon** szó, amely a *head* és a *canon* összetételéből jött létre. A *headcanon* a rajongó saját, önálló értelmezését jelöli; a *canon*nal ellentétben nem gyűjtőfogalom, hanem egy adott értelmezésre utal. Egy rajongónak végtelen számú *headcanon*ja lehet, és ezekből épül fel

56 Hellekson – Busse 2006: 9.

57 vö. Kacsuk 2006: 226.

az ő személyes kánonja.⁵⁸

(9) *Okay so I have this weird **headcanon** that Miranda teaches Gary how to play an instrument.* (alfrescotree)

(10) *This is ridiculously stupid and self-indulgent but **I'm taking it as my headcanon.*** (alfrescotree)

Ezt a szót általában akkor használják, amikor megosztják ezeket az egyéni értelmezéseket, ahogy azt a (9) példában látjuk, vagy olyankor, amikor egy értelmezés annyira megtetszik nekik, hogy azt beépítik a saját személyes kánonukba, mint a (10)-ben.

(11) *Now, **Sherlock**⁵⁹ is using the **fanon** from their own show* (kinnabaris)

Ezekből az egyéni értelmezésekből pedig összeáll a (11) példában megjelenő **fanon**, amely a *fan* és a *canon* összevonásából jött létre, és a rajongói közösség által elfogadott értelmezések összességét jelöli.⁶⁰ Ez a rajongói kánon. Ez sokszor nem egyezik a hivatalos kánonnal (*canon*), sőt előfordul, hogy teljesen ellentmond annak.⁶¹ A rajongói kánon nem homogén; sokféle különböző értelmezésből áll, amelyek különböző irányzatokat alkotnak. Ezek az irányzatok sokszor nemcsak a hivatalos kánonnak, hanem egymásnak is ellentmondanak. Ilyen irányzat például Merlin és Arthur Pendragon szerelmepárként való ábrázolása, amely nem jelent meg a *Merlin kalandjai* című sorozatban, mégis a rajongók közül sokan értelmezték romantikus kapcsolatként a két szereplő szoros barátságát. Ezzel szemben vannak olyan rajongók is, akik a kanonikus értelmezést követik, és számukra Merlin és Arthur csak nagyon jó barátok.

Szerveződését tekintve a *fanon* hasonlít a legjobban arra, amit a köznyelvben kánonnak nevezünk, hiszen azt nem az alkotók állítják össze, hanem a

58 vö. Urban Dictionary. 2014. <http://urbandictionary.com> [2014. április 22.]

59 Kiemelés a blog szerkesztőjétől.

60 Kaplan, Deborah: Construction of Fan Fiction Character Through Narrative. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson – Kristina Busse. Jefferson N.C. 2006: 136.

61 vö. Hellekson – Busse 2006: 9.

befogadók, hitelességét tekintve azonban a *canon* áll legközelebb a kánonhoz.

A fentebb említett egyéni és közösségi értelmezések legjobban a különböző rajongói alkotásokban figyelhetők meg, ezek közül is különösen a **fanfiction**ökben. A *fanfiction* a *fan* és a *fiction* szavak összetételéből alakult ki, és olyan rajongók által készített írásokat jelent, amelyek egy filmhez, meséhez, könyvhöz, stb. kapcsolódnak.⁶² Ezekben az írásokban a rajongók gyakran alakítják át az alapművet saját igényeiknek megfelelően, az egyéni vagy a rajongói kánonokhoz igazodva. Sokszor, ha úgy gondolják, valami hiányzik az eredeti műből, *fanfiction*ök írásával pótolják a hiányt.⁶³ Általában egy *fanfiction* egy személy ír, azonban előfordul, hogy több rajongó összeáll, és koprodukcióban, közösen dolgoznak egy írásművön.

A szó 4 alakban jelent meg a vizsgált blogokon: a *fanfiction*, valamint ennek a rövidebb változatai, a *fanfic*, *fic* vagy *ff*.

(12) *We should continue this little thing, it might become a fanfiction.* (kinnabaris)

(13) *Do you know the feeling when a fanfic is so perfect you just want to scream but you can't so you wiggle and giggle awkwardly alone in your room* (raynelove)

(14) *I don't read a huge amount due to time restraints, but I will always leave a comment on the fics I do manage to read.* (yellowdelaney)

(15) *I haven't read many ff, but believe me, this one is worth every minute.* (geronimo-sherlock)

A fenti példákban a *fanfiction* és változatai konkrét írásokra utalnak, azonban vonatkozhatnak a *fanfiction*re mint jelenségre is, kialakítva ezzel egy sajátos poliszémiát:

(16) *fanfiction should be taken a lot more seriously as literature.*

62 Havancsák Alexandra: Ki mit tud? A magyarországi fanfiction-világ, Piton professzor és a serdülőkorú írói tevékenység. In: *Virtualitás és fikció*. Ed. Havancsák Hajnalka. Pécs 2014: 41.

63 Wiatrowski 2012.

(yungarnet)

(17) ... *it is truly one of the greatest fanfics in **fanfic** history* (yellowdelaney)

(18) *And because some people still view **fic** as ...not real writing.* (yellowdelaney)

Az egyik leggyakoribb és legkedveltebb rajongói tevékenység a **shipping**, amely két szereplő romantikus kapcsolatának támogatását jelenti,⁶⁴ és a *relationship* 'kapcsolat' szóból származik.⁶⁵ A tevékenység jelentőségét igazolja, amint az alábbi példákban is látható, hogy egy egész fogalomkör rekonstruálható az ehhez kapcsolódó kifejezésekből:

(19) *I have no shame **shipping** Jaime and Brienne.* (yellowdelaney)

(20) *Why I **ship** Miranda/happiness* (alfrescotree)

(21) *do you ever wonder if people could watch your life on tv who they'd **ship you with*** (kinnabaris)

(22) *Do you ever ship a **ship** so hard You don't care if they're romantically or platonically involved YOU JUST WANT THEM TO INTERACT BECAUSE YOU JUST LOVE THEM SO MUCH* (alfrescotree)

(23) *Help me! What else should new **shippers** know?* (yellowdelaney)

Igei alakja a **to ship** – (20-22) példa –, ami annyit tesz: támogatni egy kapcsolatot, illetve a **ship** főnévként magát a kapcsolatot jelöli, mint azt a (22) példa mutatja. A **shipper** pedig az, aki a shipet shippeli,⁶⁶ vagyis aki az adott kapcsolatot támogatja: (23) példa. A *ship* ige vonzata a **with**: *ship somebody*

64 Driscoll, Catherine: One True Pairing: The Romance of Pornography and the Pornography of Romance. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson, Kristina Busse. Jefferson N.C. 2006: 79.

65 *Netlingo*. 2014. <http://netlingo.com> [2014. április 22.]

66 A magyarítás tőlem származik.

2. ábra: A *shipping* képi reprezentációja (yumikoooo)

with somebody, vagyis shippelni valakit valakivel – (21) példa –, de gyakoribb a vonzat nélküli változata, amely a (20) és a (22) példákban szerepel. Itt érdemes megjegyezni, hogy a rajongók a különböző párokat gyakran jelölik úgy, hogy a két tag közé perjelet tesznek: *Miranda/happiness*, ((20) példa.)

A *Netlingo* internetes szótár szerint a *shipping* olyan kapcsolatokra vonatkozik, amelyek nem részei a hivatalos kánonnak,⁶⁷ de valójában ez nincs kánonhoz kötve. A *shipping* bármilyen romantikus kapcsolatra vonatkozik, legyen szó kanonikus vagy nem kanonikus, azonos vagy különböző nemű párról. Sőt, az is előfordul, hogy az adott szereplőt egy elvont fogalommal (*happiness*, „boldogság”) párosítják össze, ahogy az a (20) példában is látható, amelyben a rajongó így fejezi ki, hogy azt szeretné, ha Miranda boldog lenne.

Emellett a *ship* „kapcsolat” főnév homonim a hajót jelölő *ship* szóval, aminek köszönhetően több olyan kifejezés került be a rajongói szlengbe, amelyek a köznyelvben a hajózáshoz kapcsolódnak.

(24) *CAN I SHIP IT*
No, it'll sink (raynelove)

67 Netlingo, 2014

(25) *So you've decided to ship Jaime and Brienne.*⁶⁸

Welcome to the canoe! Before we set sail, there's a few things you ought to know (yellowdelaney)

(26) *YellowDelaney is the captain talk to her.* (yellowdelaney)

(27) *i don't just ship it*

i luxury cruise that shit (kingmakings)

A (24) példában az 'elsüllyed' jelentésű *sink* igével találkozunk, amely ebben a tematikus kontextusban azt jelenti, hogy az adott kapcsolat véget ér. A (25) példában megjelenik a *canoe* szó 'kenu', egy másik vízi közlekedési eszköz, valamint a *set sail*, 'vízre szállni', ami ebben a kontextusban azt jelenti, hogy valaki támogatni kezd egy kapcsolatot. A (26)-ben a *captain* szó jön elő, amely itt tulajdonképpen a leglelkesebb, legelhivatottabb *shippert* jelöli. A (27) példában pedig a *luxury cruise* 'luxushajó' szerepel, szokatlan módon igei állítmányként. A rajongó ezzel az adott páros támogatásának intenzitását fejezi ki.

Érdeemes még megemlíteni, hogy a fent említett homonímia miatt a *shipping*gel kapcsolatos bejegyzéseket gyakran kísérik hajókat ábrázoló képek, animált gifek is. Egy ilyen látható a 3. ábrán is. Emellett érdemes megfigyelni a képen szereplő szöveget is, amely egy újabb példa a hajózással kapcsolatos kifejezések bekerülésére a rajongói szlengbe. Itt az *armada* főnév jelenik meg, amely eredetileg hajóhadat jelent, itt pedig arra utal, hogy az adott rajongó több párost is támogat egyszerre. Ezek a példák és a képi reprezentáció arra utalnak, hogy a rajongók elkezdtek hajózásként konceptualizálni a *shipping* jelenséget.

A fenti példák (24-27.) alapján arra lehet következtetni, hogy kialakulóban van a SHIP HAJÓ fogalmi metafora, amely a *ship* 'kapcsolat' és a *ship* 'hajó' közötti homonímián alapul, forrástartománya a két szereplő romantikus kapcsolata, amely a hajó céltartományra képződik le. Ez egyrészt a képi megjelenítéssel igazolható, másrészt pedig azzal, hogy a hajózással kapcsolatos kifejezések a *shipping* teljes fogalomkörére kiterjednek: *to set sail* – elkezdni támogatni egy kapcsolatot, *canoe* – a kapcsolat maga, *to sink* – a

68 Kiemelés a blog szerkesztőjétől

támogatott kapcsolat véget ér, *captain* – a leglelkesebb *shipper*, stb. A szakirodalomban nem történik említés sem a homonímiáról, sem pedig a fent bemutatott fogalmi metaforáról.

A *shipping* a rajongói értelmezéseket is befolyásolja, ugyanis a rajongó sokszor úgy alakítja ki a személyes kánonját, hogy azzal elősegítse (vagy fenntartsa) a két szereplő közötti romantikus kapcsolatot. Ez a két szereplő pedig nem más, mint a rajongó **OTP**-je, azaz a kedvenc párosa. Ez a rövidítés a "one true pairing" 'az egyetlen igazi pár' kifejezésből származik, és az a két szereplő alkotja, akiknek a szerelmi kapcsolata a legközelebb áll a rajongó szívéhez.⁶⁹

(28) Best ship from all of them?⁷⁰

*Johnlock,*⁷¹ **OTP** par excellence, the purest and most magnificent ship that ever sailed. (kinnabaris)

(29) i just watched 3x02 and I think my otp might actually be Miranda/happiness (alfrescotree)

A *shipping*hez hasonlóan az *OTP* is lehet a hivatalos vagy a rajongói kánon része, különböző vagy azonos nemű – (28) példa –, esetleg egy szereplő és egy elvont fogalom, mint azt a (29) példa mutatja.

(30) I had so many Otps in my life but nothing can even come as close as Arthur and Guinevere. (luzan)

**(31) i have lots of otps
but then i have otps
and finally the otp (kingmakings)**

Bár a kifejezésben szerepel a *one* szó, az *OTP* állhat többes számban is – (30) példa –, hiszen az egyetlen csak *fandomon* belül értendő, tehát egy rajongónak tulajdonképpen annyi *OTP*-je van, ahány *fandom*hoz tartozik. Azon-

69 vö. Hellekson – Busse 2006: 11.

70 Kiemelés a blog szerkesztőjétől

71 A John és a Sherlock nevek összemosása, Sherlock Holmes és John Watson romantikus kapcsolatát jelöli.

ban, akárcsak a különböző *fandomok* esetében, a rajongó az egyes *OTP*-khez különböző mértékben kötődik, amint azt a (31) példa is mutatja, amelyben a kötődés különböző fokozatai jelennek meg (*lots of otps, otps, the otp*).

A rajongói szókészlet részét képezik továbbá olyan szavak, kifejezések is, amelyek segítségével a rajongó felépítheti a saját rajongói identitását. Ehhez elsősorban a blogok bemutatkozó szövegét vizsgáltam, emellett azonban a bejegyzésekben is jelentek meg ilyen nyelvi elemek.

Az identitás nem egy statikus, az egyén egészétől független és őt minden interakcióban szükségszerűen jellemző, eleve adott társadalmi és mentális kategória, hanem az adott közösség tagjainak aktuális identitásgyakorlatai eredményeképpen, a diskurzusban létrehozott, ideiglenes és interakcióspecifikus társas szerep, egy diszkurzív „én,” amelynek értelmezési tartománya a közösség aktuális diskurzusa.⁷² Az identitásgyakorlat kétféle lehet: pozitív vagy negatív. Pozitív identitásgyakorlatnak tekinthetők azok a cselekvések, amelyeket a résztvevők egy aktív identitás létrehozása érdekében tesznek, negatív identitásgyakorlatnak pedig azok a cselekvések, amelyeket egy aktív identitástól való elhatárolódás érdekében végeznek.⁷³

Rajongói identitás alatt azt értem, hogy a rajongó kijelenti, hogy ő egy rajongó, emellett megnevezi a *fandomok*at, amelyeknek a tagja. Habár a *fandomok* felsorolását nem mindegyikük tartja szükségesnek, amint azt az alábbi példa is mutatja:

(32) *This is where I unleash my inner **fangirl**, you've been warned.* (alfrescotree)

(33) **Fandoms;**

A Song of Ice and Fire/Game of Thrones, Sleepy Hollow, Temeraire, Tolkien, Wheel of Time, Castle, The Walking Dead, Doctor Who, Firefly, Star Trek, Les Misérables, Disney, Merlin, HBO's Rome, Frozen, Dexter (oathkeepers)

72 Petykó Márton: Az internetes troll mint identitás kialakítása a politikai blogok diskurzusaiban. *Magyar Nyelvőr* (2013/3): 278-279.

73 vö. Bucholtz, Mary: „Why be normal?": Language and identity practices in a community of nerd girls. *Language in Society* 28 (1999): 211; Petykó 2013: 279.

- (34) *I watch a lot of tv, but I only **get really obsessed** with a show every now and then.
Merlin is my **main show** forever and always.
But I also **quite like** Sleepy Hollow.
And also Game of Thrones.
And Reign as well. (kingmakings)*

A *fandomokhoz* való tartozást a rajongó a legegyszerűbben úgy fejezheti ki, ahogy az első példák egyikében is láthattuk: felsorolja azokat, amint azt a (33) példa mutatja. Emellett akadnak olyanok is, akik csak azokat a *fandomokat* – itt a rajongás tárgya jelentésben – nevezik meg, amelyhez a legjobban kötődnek, amint ez a (34) példában látható, amelyben a rajongás intenzitását az alábbi szavak, kifejezések jelölik: „*get really obsessed with a show*,” azaz ’igazi megszállotja leszek egy műsornak,’ vagy a „*main*,” ismét ’fő, legfőbb’ jelentésben. Emellett megjelenik a „*I (also) quite like*,” ’(és még) igen-csak szeretem,’ amely arra utal, hogy az ott felsorolt sorozatokhoz is erősen kötődik, bár nem annyira, mint a *Merlin*hez.

- (35) *Hey my name is Luz Angela, **big fan** of Harry Potter, Merlin, ouat, Friends, pride and prejudice, anime and rock Music.*

My otp's:

Arthur/Guinevere, Ron/Hermione, Rumpe/Belle, Lizzy /Darcy, Chandler/Monica, Stefan/Elena. (luzan)

- (36) *Australian. 20-something. Loves ASoIaF [A Song of Ice and Fire], BSG [Battlestar Galactica], most things Joss Whedon and J.R.R. Tolkien. **Card-carrying member of the good ship Jaime/Brienne in ASoIaF.** (yellowdelaney)*

- (37) *I **became a full blown fangirl** because of Firefly in 2005 and I haven't left the internet since ;) My main fandoms at the moment are Supernatural, Glee, Team Starkid, Doctor Who, Sherlock, Harry Potter and Once Upon A Time - but I also post stuff about other shows, movies and actors. (raynelove)*

Vannak olyanok, akik nemcsak a *fandom*jaikat tekintik a rajongói identitásuk részének, hanem az általuk támogatott párosokat, *OTP*-iket is: a (35) pél-

dában az illető felsorolja a kedvenc párosait, a (36)-ban pedig kijelenti, hogy Jaime és Brienne kapcsolatát teljes mellszélességgel támogatja („*Card-carrying shipper of the good ship Jaime/Brienne in ASoiaF*”). A (37) példából láthatjuk, hogy akadt olyan rajongó is, aki a legelső *fandomját* (*Firefly*) építette be a rajongói identitásába, habár ahhoz mostanában már nem kötődik annyira, hiszen nem szerepel a következő sorban található „*My main fandoms at the moment*” – kezdetű felsorolásban.

Vannak azonban olyan rajongók, akik külön szóval fejezik ki az adott közösséghez való tartozást:

(38) *Marta, 16, Poland, sarcastic alien, seahorse, Sherlockian, Cumberbitch, Whovian, Fannibal, aspiring writer, musician, but it takes time, doesn't it? (geronimo-sherlock)*

(39) *Fangirl on a freelance basis. Sherlockian, Cumberlady, Freemaidein, Whovian, Ravenclaw Potterhead, Tolkienian.* (kinabaris)

Ezek lehetnek képzővel ellátott alakok (*Sherlockian, Whovian*), szóösszetételek (*Potterhead*), valamint szójátékon alapulók (*Freemaidein*). A képzővel ellátott alakoknál általában a rajongás tárgyának címéhez tesznek valamilyen képzőt, jelen esetben az *-ian* valakihez, valamihez vagy földrajzi helyhez való tartozást jelölő képzőt: *Sherlock + ian*, [Doctor] *Who + v + ian*.⁷⁴ Kivételt képez a (39) példában szereplő *Tolkienian*, amelynél nem egy címhez, hanem egy szerző, J. R. R. Tolkien angol író nevéhez járul a valamihez tartozást jelölő képző, amely arra utal, hogy Tolkien teljes életművéért rajong az illető, nem csak egy-egy darabjáért. A szóösszetételes alakok közül egyedül a *Potterhead* szerepelt a korpuszban: az (39) példában. Ez a *Potter* és a *head* szavakból jött létre, és a *Harry Potter*-rajongókat jelöli. Megfigyelhető még, hogy a bejegyzés írója azt is feltüntette, hogy a könyvekben szereplő négy ház közül melyiknek lenne a tagja.⁷⁵

74 Bár a korpuszomban kizárólag a *-ian* képzővel ellátott példák szerepelnek, ezek mellett léteznek még egyebek között *-er* vagy *-ie*-képzős alakok is, úgymint a *trekker* vagy a *bachie* – előbbi a *Star Trek* című sci-fi sorozat rajongóit jelöli, utóbbi pedig Johann Sebastian Bachét. (vö. Pearson 2007: 98.)

75 A *Harry Potter*-könyvekben a Roxfort Boszorkány-és Varázslóképző Szakiskolában az

A szójátékon alapuló alakok között találjuk többek között a *Hannibal* című sorozat rajongóira utaló *Fannibalt* – (38) példa –, amelyben a szójáték a *Hannibal* első szótagja, a *”han”* és a *fan* ’rajongó’ minimális párra épül. Hasonlóan keletkezett a Benedict Cumberbatch rajongóit jelölő *Cumberbitch* kifejezés szintén a (38) példában: a *”batch”* és a *”bitch”* minimális pár adta a szójáték alapját. Akadnak azonban olyanok, akik ezt pejoratívnak tartják, hiszen a *bitch* szukát, szajhát jelent, ezért ezt egy elegánsabb, nőket jelölő szóra cserélték. Így született meg a (39) példában található *Cumberlady* alak. *Freemaidennek* pedig Martin Freeman brit színész női rajongói nevezik magukat, akik a színész nevében szereplő *man* ’férfi’ szót *maidenre* cserélték, ami fiatal lányt jelent.

(40) *I cannot believe Fassy fans beat out The Armitage Army and Tom Hiddleston’s fans.* (yungarnet)

A (40) példában további szójátékon alapuló identitásjelölő kifejezések jelennek meg, ám ez a példa nem bemutatkozó szövegből származik, hanem a vizsgált blogbejegyzésekből, ezért is tárgyalom külön. Itt található a Michael Fassbender ír-német színész rajongóit jelölő, allteráción alapuló *Fassy fans*, valamint a figura etymologicán alapuló *Armitage Army*, amely Richard Armitage brit színész rajongóira utal.

Érdeemes megfigyelni, hogy a személyekhez (ebben a korpuszban kizárólag színészekhez) köthető identitásjelölő kifejezésekben expliciten megjelennek embereket (*maiden, fan, stb.*) vagy csoportokat (*army*) jelölő nyelvi elemek, ellentétben a címekhez kapcsolódó kifejezésekkel (*Sherlockian, Whovian*). Úgy gondolom, ennek az lehet az oka, hogy utóbbiak esetében komplex művekről, alkotásokról van szó, amelyeknek része a történet, a szereplők, a helyszínek – tulajdonképpen mindegyik mű egy-egy külön világ, amellyel a rajongó azonosulni tud, amelynek a része lehet. Ezt fejezheti ki a címekhez kapcsolódó kifejezésekben az *-ian* valakihez, valamihez vagy földrajzi helyhez tartozást kifejező képző. A művekkel szemben azonban a személy egy egyszerűbb konstrukció, amelynek a rajongó nem lehet a része, legfeljebb köré tud szerveződni, és ez explikálódik például a *Freemaiden* vagy az *Armitage Army* kifejezésekben.

A Tumblr-ön az identitásjelölés és ezzel együtt a *fandomok* megnevezé-

---

alábbi négy házba osztották a tanulókat: Gryffindor (Griffendél), Hufflepuff (Hugrabug), Ravenclaw (Hollóhát) és Slytherin (Mardekár).

se azért fontos, mert a felületen 230, 9 millió blog található, amelyek nem mind személyes rajongói blogok, így nehezebb megtalálni a hasonló érdeklődésű felhasználókat. Ehhez nyújthat segítséget a rajongói identitás a blogon történő kifejezése.

A rajongói identitás külön szóval történő kifejezése nem új keletű jelenség; a *Star Trek* rajongók a '70-es, '80-as években képzős alakokkal fejezték ki a *fandom*hoz tartozást: ők *Trekkereknek* hívták magukat. Itt érdemes még megjegyezni, hogy létezik egy másik, *Star Trek* rajongókat jelölő főnév, a *Trekkie*, azonban ezt nem maguk a rajongók használták, hanem a kívülállók, azok, akik nem tartoztak ehhez a közösséghez.⁷⁶

Még a *Trekkernél* is korábbra, az 1930-as évekre tehető a *Holmesian* és a *Sherlockian* kifejezések keletkezése. Előbbi Arthur Conan Doyle detektívének brit, utóbbi pedig az észak-amerikai rajongóira utal.⁷⁷ Ez azonban nem azonos a korpuszomban szereplő *Sherlockiannal*, amely a BBC *Sherlock* című sorozatának rajongóit jelöli, habár a két példa nem különíthető el egymástól teljesen, hiszen mindkét esetben Arthur Conan Doyle művei adják a kiindulási pontot. Érdemes még megemlíteni a *Firefly* rajongóit, akik *Browncoatsnak* 'Barnakabátosoknak' nevezik magukat a sorozat főszereplőiből álló, ugyanezen a néven működő csoport után.⁷⁸

Összegzés, kitekintés

A dolgozatból kiderült, hogy a médiarajongói közösségek rendelkeznek egy olyan szakszleneggel, amely hasonló közösségekben általánosnak tekinthető, tehát egy *Harry Potter*-rajongó és egy *Star Wars*-rajongó egyaránt használhatja. Ennek néhány olyan elemét mutattam be, amelyek meghatározók a rajongók szempontjából: a segítségükkel megnevezik a közösségüket (*fandom*), a legfontosabb rajongói tevékenységeiket, mint például a kánonalkotás (*canon*, *fanon*, *headcanon*), az alkotó/befogadó kettősség kikezdése (*fanfiction*) vagy a különböző párosok támogatása (*shipping*, *OTP*), valamint rajongói identitásuk kifejezéséhez (*Whovian*, *Freemaiden*).

Azt gondolom, hogy mivel nyelvészeti aspektusból nem igazán vizsgálták még a rajongói közösségeket, érdemes lenne további kutatásokat folytat-

76 Dalzell 1996: 174.

77 Pearson 2007: 98.

78 Wiatrowski 2012

ni a témában, nemcsak nemzetközi, hanem magyar oldalon is. Érdekes lehet például egy, a rajongói identitással kapcsolatos attitűdvizsgálat, vagy akár a szókészlet egyéb elemeinek összegyűjtése és elemzése (akár *fandomokra* lebontva is), hiszen amint azt a dolgozat elején is említettem, az itt bemutatott szavak és kifejezések csupán egy része a rajongói szókincsnek. Emellett érdemes megvizsgálni, hogyan jelennek meg ezek a kifejezések a magyar rajongói közösségekben, felmérni, milyen a magyar rajongói szleng. Végezetül bízom abban, hogy ezzel a dolgozattal sikerült közelebb hoznom a rajongók világát azokhoz, akik eddig keveset tudtak róluk.

Irodalomjegyzék

Példák:

<http://alfrescotree.tumblr.com>

<http://geronimo-sherlock.tumblr.com>

<http://jackiecello23.tumblr.com>

<http://kinnabaris.tumblr.com>

<http://luzan.tumblr.com>

<http://oathkeeprs.tumblr.com>

<http://raynelove.tumblr.com>

<http://kingmakings.tumblr.com>

<http://yellowdelaney.tumblr.com>

<http://yungarnet.tumblr.com>

A 2. ábra forrása:

<http://yumikoooo.tumblr.com/>

Szótárak:

Webster's New World Large Print Dictionary. Ed. Michael Agnes. Cleveland 2004.

Flappers 2 Rappers. American Youth Slang. Ed. Dalzell, Tom. Springfield. 1996.

Netlingo. 2014. <http://netlingo.com> (A letöltés dátuma: 2014. április 22.)

Urban Dictionary. 2014. <http://urbandictionary.com> (A letöltés dátuma 2014. április 22, november 6.)

Netszótár. Ed. Veszelszki Ágnes. Budapest 2012: 336-337.

Szakirodalom:

Baym, Nancy K: *The New Shape of Online Community: The Example of Swedish Independent Music Fandom*. 2007. Elérhető innen: http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream/1808/7545/1/Baym_ShapeofOnlineCommunity.pdf (A letöltés dátuma: 2014. április 23.)

Bucholtz, Mary: "Why be normal?": Language and identity practices in a community of nerd girls. *Language in Society* 28 (1999): 203-223.

Domonkosi Ágnes: Önstilizáció, stílusstratégia, átértékelődő stílusminták. Egy személyes blog főbb stilisztikai sajátosságai. In: *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Ed. Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor, 263-299. Budapest 2012

Driscoll, Catherine: One True Pairing: The Romance of Pornography and the Pornography of Romance. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson – Kristina Busse, 79-97. Jefferson N.C. 2006

Fish, Stanley: Van szöveg ezen az órán? (ford. Kálmán C. György) In: *Testes könyv I*. Ed. Kiss Attila Attila – Kovács Sándor S.K. – Odorics Ferenc, 265-282. Szeged 1996

Havancsák Alexandra: Ki mit tud? A magyarországi fanfiction-világ, Piton professzor és a serdülőkori írói tevékenység. In: *Virtualitás és fikció*. Ed. Havancsák Hajnalka, 40-51. Pécs 2013

Hellekson, Karen – Kristina Busse: Introduction. A Work In Progress. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson – Kristina Busse, 5-33. Jefferson N.C. 2006

Kacsuk Zoltán: Superman, Kirk kapitány és Songoku: Rajongói értelmező közösségek. In: *Laikus olvasók? A nem-professzionális olvasás lehetőségei*. Ed. Lóránd Zsófia et al., 221-227. Budapest 2005

- Kaplan, Deborah: Construction of Fan Fiction Character Through Narrative. In: *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Ed. Karen Hellekson – Kristina Busse, 134-153. Jefferson N.C. 2006.
- Kis Tamás: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához In: *A szleng kutatás útjai és lehetőségei*. Ed. Kiss Tamás, 237-294. Debrecen 1997.
- Kis Tamás: A magyar katonai szleng. In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény*. Ed. A. Jászó Anna – Bódi Zoltán, 105-114. Budapest 2002.
- Kövecses Zoltán: Az amerikai szleng. In: *A szleng kutatás útjai és lehetőségei*. Ed. Kis Tamás, 7-39. Debrecen 1997.
- Pearson, Roberta: Bachies, Bardies, Trekkies and Sherlockians. In: *Fandom. Identities and Communities in a Mediated World*. Ed. Jonathan Gray – Cornel Sandvoss – C. Lee Harrington, 98-110. New York 2007.
- Petykó Márton: Az írott beszélt nyelvtől a spontán nyelv felé. *Első Század* 11 (2012): 147-178.
- Petykó Márton: Az internetes troll mint identitás kialakítása a politikai blogok diskurzusaiban. In *Magyar Nyelvőr*. (2013): 274-313.
- Tátrai Szilárd: *Bevezetés a pragmatikába*. Budapest 2011.
- Tumblr 2015. <https://www.tumblr.com/about> (A letöltés dátuma: 2015. június 11.)
- Wiatrowski, Myc: *The Dynamics of Fandom: Exploring Fan Communities in Online Spaces*. Kézirat. 2012. http://www.academia.edu/491940/The_Dynamics_of_Fandom_Exploring_Fan_Communities_in_Online_Spaces [A letöltés dátuma: 2015. 01. 04.]